

Лулу Л. Керчова-Пъцан
Лука Ф. Велчов-Деде

БУКУРЕЩ ОТЪЛИЗО

ПО ПЪТЕКИТЕ НА БЪЛГАРСКИТЕ
ВЪЗРОЖДЕНЦИ... И НЕ САМО

НАУЧНОПОПУЛЯРЕН ОЧЕРК

- № 1 Благой Шклифов. *На кол вода тиехме*
- № 2 Коста Тодоров. *Изповедта на една луда балканска глава*
- № 3 Свещеник Иван Дочев. *Сага за Балканската война*
- № 4 Благой Попов. *От Лайпцигския процес в сибирските лагери*
- № 5 Лизбет Любенова. *Последните български владци в Македония*
- № 6 Симеон Радев. *Това, което видях от Балканската война.*
Конференцията в Букурещ и Букурещкият мир от 1913 г.
- № 7 Филип Щърбанов, Найден Дринов и др. *Спомени за бунтовното време 1876 г.*
- № 8 Веселина Антонова. *Потомците на Баба Тонка и Народният съд*
- № 9 Димитър Т. Страшимиров. *Васил Левски – живот, дела, извори.*
Том 1
- №10 Димитър Т. Страшимиров. *Васил Левски – живот, дела, извори.*
Том 2
- №11 Теню Начов. *Спомените ми.*

Братя румъни, с Вас ни свързваха винаги най-живи симпатии. И никога тези симпатии не бяха помрачени от никакво неразбирателство.

Христо Ботев

Времето е в нас и ние сме във времето. То нас обръща и ние него обръщаме.

Васил Левски

Букурещ – Ерусалим на българското признание.

Иван Вазов

СЪДЪРЖАНИЕ

Предговор от авторите.....	9
Призив към паметта и поуците на историята (<i>проф. д-р Леонид Георгиев</i>).....	11
Българските светини в Букурещ – история и съвременно състояние (<i>д-р Николай Тодоров</i>).....	13
Букурещ – център на българската емиграция през XIX в.	17
Библиография.....	26
Българската емиграция и приносът ѝ в националноосвободителните борби на българския народ.....	27
Библиография.....	39
Букурещ – книжно и просветно дело на българската емиграция	41
Библиография.....	55
Букурещ отблизо. Поход по пътеките на българските възрожденци и... не само	57
Разказва Бичо Бичев.....	58
Разказва Пирин Бояджиев	69
Разказва Йордан Добрев – бивш учител в българското училище в Букурещ.....	80
Разказва Деде	83
Читалището „Братска любов“	111
Канторите на Евлогий и Христо Георгиеви.....	114
Славянската школа в манастира „Св. Георги Стари“ и българите	117
Римокатолическата църква „Бърация“	119
Българската православна църква „Св. пророк Илия“	121
Документи.....	123
Паметници на културата в Букурещ, свързани с българската история.....	145

ПРЕДГОВОР

Идеята да напишем книжката „Букурещ отблизо“ – за българите възрожденци, се появи у нас, когато в Букурещкото българско дружество се получи от Фондация „Васил Левски“ проект за НАЦИОНАЛНО ЧЕСТВАНЕ НА 175-ГОДИШНИНАТА ОТ РАЖДАНЕТО НА ВАСИЛ ЛЕВСКИ. Решихме да предложим едно вълнуващо пътуване в Букурещ по местата – истински светини на родната история, – свързани с живота, идеите и делата на българските предшественици през цялата епоха на Възраждането. Тази обиколка би била израз на почит и уважение към тяхната памет.

Тъй като в първото издание бяха допуснати технически грешки поради невнимание, решихме да преиздадем книжката, като направим доста поправки и допълнения – отделно на български и на румънски език.

Връщането към периода от възрожденското време ще ни помогне да разберем не само близката връзка между книжовното и политическото пробуждане, но и много общи черти в светогледа и вдъхновението на просветителите и съзаклятниците революционери.

Срещата със запазените места – реликви от възрожденската история – е едно неповторимо изживяване. Едно истинско сливане с духа на епохата – сърдечно запознаване с достойнствата и добродейнията на героите, с личния им живот и предпочитания като израз на обществените им възгледи и идеи.

Книгата „Букурещ отблизо“ ни запознава с голяма част от най-вълнуващата епоха на хилядолетната българска история – Възрожденската. През редовете и картините ще разгънем още веднъж страниците на великото минало и живота на будители-

те, както и възванията, изписани с кръвта на бунтовниците и съзаклятниците в нестихващите борби за свобода и независимост. Дълбоко ще се вгледаме в хан „Солакови“, в чийто двор е била запустялата мелница, в която Апостола Левски и геният на българската свобода Ботев са прекарвали през 1868 г. страшна зима, и ще пророним сълзица. После ще отидем в Парк „Херъстръу“, ще поставим цветя пред паметниците на Левски и Ботев и дълбоко ще се поклоним. Същото ще направим и пред местата, където са живели и работили: Любен Каравелов, Иван Вазов, Георги Стойков Раковски, Софроний Врачански, братя Евлогий и Христо Георгиеви, братя Мустакови, братя Солакови, Димитър Хадживасилев, Иван Бакалоглу, Иван Силимински, Никола Василиади и много други. Живата плът от голямата и героична епоха на Българското възраждане е оставила дълбоки и незаличими следи в сърцето на българина.

Авторите

ПРИЗИВ КЪМ ПАМЕТА И ПОУКИТЕ НА ИСТОРИЯТА

Поканата, с която се обърнаха към мен моите добри приятели – авторите на настоящия труд, беше за мен чест, но същевременно и оценка, и духовно възнаграждение за моето усърдие, и заедно с това пожелах да допринеса за организирането и осъществяването на културните дейности на общността на румънските граждани от български произход.

Благодарение на висшето си образование и професионалните си качества, авторите са навлезли дълбоко в темата. Поставили са си задачата да подготвят труд, който обхваща, макар и ограничено в пространството, но съществено за Българското възраждане, място – град Букурещ. Проучен е богат библиографичен материал, български и румънски, наситен с историческа информация за възраждането на българското национално самосъзнание, събуждането на интереса и желанието на народа за свобода, независимост, социален прогрес, култура и възстановяване на българската държавност. Авторите са успели да изработят със скромност, компетентност, любов и всеотдайност един труд достъпен, богат на информация, съпроводен с истинско емоционално преживяване, което се предава и на читателя.

Българското възраждане е било замислено, подготвено и в голяма степен осъществено от големи патриоти, хора на културата, и вдъхновено от служители на църквата, книжовници, млади, пламенни революционери, мислители и водачи с богат борчески опит, хора на бизнеса, големи дарители, на хиляди обикновени хора, всички обхванати от обичта към рода български, родната земя, от стремежа към справедливост и свобода.

Това съдбовно за българската народност историческо явление е намерило подходящи условия за развитие благодарение на политическата подкрепа от страна на румънските княжески власти и е срещнало приятелска подкрепа от страна на букурещкото население.

И така, както се казва в Светото писание: „В началото бе словото“. Българското възраждане започва чрез отпечатване на книги – като се започне от книгите на Софроний Врачански, после тези на Петър Берон и т.н. Отпечатват се учебници за българчетата както в поробена България, така и в селищата с българско население в румънските княжества, в Бесарабия и Русия. Създава се българска интелигенция в образователните институции. Започва самостоятелен културен живот на българската емиграция, което вдъхновява възраждането и преоткриването на патриотичните чувства, заспали през вековното робство. Събуждат се националната гордост и желанието за културна еманципация и свобода.

Авторите ни въвеждат постепенно, с едно дискретно, но автентично емоционално чувство, в етапите на Българското възраждане. Това е наистина научнопопулярен очерк, познавателен труд, призив към паметта и поуките на историята. Това е едно духовно послание, отправено едновременно към българския и румънския читател, за да открие той колко е тясно свързана съдбата на тези два народа, отседнали от двете страни на великата река Дунав, която ги обединява. И колко са били навременни приятелството и взаимната помощ в историческото им минало.

Смятам, че няма да сгреща, ако кажа, че книгата ще бъде възприета като необходим принос за опознаването на важен етап от историята на българския народ в началото на модерните времена. Похвални са старанията на авторите и напълно заслужават да бъдат оценени по достойнство от читателите.

Проф. д-р Леонид Георгиев

БЪЛГАРСКИТЕ СВЕТИНИ В БУКУРЕЩ – ИСТОРИЯ И СЪВРЕМЕННО СЪСТОЯНИЕ

Книгата, която са написали Лучия Керчова-Пъцан и Лука Велчов – дългогодишен председател на Дружество „Братство“, общопризнат лидер на българите в Румъния и един от най-достойните представители на българската интелигенция в тази страна, има свойствата на добросъвестно и на високо научно ниво изпълнено изследване, изложено на популярен език, достъпен за всеки интересуващ се от темата читател. Това е един интересен и увлекателен разказ за съдбата на старата и по-новата българска емиграция във Влашко. Книгата е адресирана не само към обикновения читател, тя е и един призив към днешните политици както в България, така и в Румъния – да обърнат най-сетне внимание върху сериозния и важен проблем за запазване и възстановяване на паметниците и обектите, свидетелстващи за ключови моменти в историята на Българското възраждане, свързани с румънската столица. Тези паметници са и исторически свидетелства за полагане на основите на приятелските отношения между двете съседни страни. Помрачени от някои по-късни неблагоприятни събития от историята, тези отношения днес трябва да бъдат възстановени, ако се стремим да станем цивилизовани европейски страни. В това се състои актуалността на тази книга и ние се надяваме, че гласът на Лука Велчов няма да остане глас на викация в пустинята.

Едва ли има град, както пишат авторите, който би могъл да конкурира Букурещ като място, в което се намират толкова паметници, свързани с историята на българското национално-освободително движение, довело в крайна сметка до възстано-

вяване на българската държавност. Малко са големите личности в Българското възраждане, които да не са споменати в тази книга като живели и творили в Букурещ – като се започне от светия отец Софроний Врачански и се стигне до такива титани на българското революционно движение като Георги Раковски, Любен Каравелов, Васил Левски, Христо Ботев, Стефан Стамболов и други. Също в Букурещ се полагат основите на новите българска наука и култура, литература и журналистика. Преди двеста години тук излиза първата българска печатна книга, написана на новобългарски език – тъй нареченото Софроние, която получава голямо разпространение не само в Румъния и в България, но и в Бесарабия. Тук се пишат и издават книгите на Каравелов, на Христо Ботев, на Иван Вазов и на още много други изтъкнати български възрожденски писатели. Тук се изковават основите на българската национална идеология, която е послужила като пътеводна не само за освободителните борби, но и за изграждането на новата българска държава. Тук се създават българският театър, българската журналистика, издават се първите български вестници и списания.

Но книгата на Лучия Керчова и Лука Велчов съдържа и един печален аспект. Това е и историята на безпаметството – както на българския, така и на румънския чиновник. История на забравянето и разрушаването, на равнодушието и безхабрието, които няма да бъде пресилено, ако бъдат наречени и престъпни. Оттам идва и болката, която неизбежно ни придружава, когато четем за съдбата и съвременното състояние на българските светини в Букурещ.

Не искам да преразказвам книгата, защото няма да го направя по-добре от самите автори. Радвам се, че именно Лука Велчов е инициатор за написването на тази книга, защото едва ли има в Румъния и в България друг човек, който да е в състояние да разкаже по-добре за българските паметници в Букурещ. Водил ме е по улиците на румънската столица, показвал ми е всички тези обекти, разказвал ми е за тях. А и не само на мен. На всеки българин, който е съхранил в себе си поне капка

родолюбие, му иде да се разплаче, а някои са го и правили. Така кметът на Златарица, който след една такава екскурзия по светите български места в Букурещ се е ангажирал да финансира от градския бюджет издаването на тази книга. А би трябвало тя да бъде финансирана къде-къде на по-високо държавно ниво, защото не става дума за историята на едно селище в България, става дума за такива свети за всеки българин имена като Раковски, Каравелов, Левски, Ботев и още много други! Трябва ли да се учудваме, че румънските чиновници разрушават български паметници в столицата си, когато българските политици не им обръщат никакво внимание? А когато им обръщат, нищо хубаво от това не излиза, а напротив! Разбира се, с това аз в никакъв случай не се опитвам да оправдая действията на разрушителите. Защото и румънският чиновник не бива да бъде лишен от държавническо мислене и мъдрост. Не бива да се забравя, че историята на българската емиграция е неделима част и от румънската история. Тя е свързващо звено между двете съседни държави, между двата народа. И е напълно безотговорно да действаш по такъв начин, като се възползваш от равнодушието на колегите си оттатък Дунав. Та нали голяма част от българските емигранти са ставали и част от румънското общество, допринесли са със своя труд и със своя талант и за новото си отечество! Но такава е човешката история – едни създават, други разрушават. Едното характеризира едните, второто – другите. Славата на Херострат не е най-добрата слава, но който не е в състояние да създаде нещо, го блазни и славата на унищожителите. Добрият политик не е този, който помни само лошото, добрият политик е този, който съхранява и развива най-добрите традиции на своите предшественици. Не е ли по-достойно да се съхраняват традициите на добри отношения между българи и румънци, чиито основи са положени чрез приятелството и политическото сътрудничество на българските водачи и румънските политици от XIX век, такива като митрополит Дософтей, поканил и предоставил условия за дейността на отец Софроний; на Александру Йоан

Куза, Михай Когълничану, Б. П. Хашдеу, оказвали политическо съдействие на Георги Раковски и на други представители на българската революционна емиграция, за които ни напомня настоящата книга? Не е ли това едно политическо и културно богатство, което трябва да се съхранява и увеличава, а не да се тъпче и разрушава?

Но нека бъдем оптимисти, в края на краищата надеждата е това, което ни крепи. Ще ми се да вярвам, че книгата ще има не само просветителски ефект, макар че и това не е малко. Ще ми се да вярвам, че един ден политиците от двете страни на Дунав ще седнат на една маса и ще обсъдят въпроса какво може конкретно да се направи, за да се съхрани от унищожаване историческата ни памет. Тази памет, без която не можем да минем, защото, който не помни миналото, той няма и бъдеще.

Вярна е поговорката, че „Съседът понякога е по-близък и от брата, защото братът може да бъде далеч, а съседът е винаги до тебе.“ И от това – какви са отношенията между съседите – до голяма степен зависи и животът им. Стига сме се затваряли, време е да си отворим душите и да си кажем взаимно: „Добър ден, съседе!“ – „Буна зиуа, вечине!“ И да си подадем ръка. Тогава денят ще бъде хубав и за двамата. Но добрите отношения се градят не само с хубави думи, а и с добри дела.

*Д-р Николай Тодоров,
преподавател по български език в Българския
теоретичен лицей „Христо Ботев“, Букурещ*